

Дело C-866/19**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

27 ноември 2019 г.

Запитваща юрисдикция:

Sąd Najwyższy (Върховен съд, Полша)

Дата на акта за преюдициално запитване:

19 септември 2019 г.

Жалбоподател:

SC

Отвeтник:

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (Национален осигурителен институт, Териториално поделение Варшава I, Отдел за изпълнение на международни договори)

Предмет на главното производство

Производство по жалба на SC срещу Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (Национален осигурителен институт, Териториално поделение Варшава I, Отдел за изпълнение на международни договори) във връзка с размера на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Предмет: тълкуване на член 52, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност.

Правно основание: член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

Преюдициалният въпрос

Трябва ли член 52, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност да се тълкува в смисъл, че компетентната институция:

а) взема предвид — в съответствие с националното право — периодите без вноски до 1/3 от сумата на периодите с вноски, завършени на основание на националното право и на законодателството на други държави членки както за установяване на теоретичния размер (подточка i), така и на действителния размер на обезщетението (подточка ii); или

б) взема предвид — в съответствие с националното право — периодите без вноски до 1/3 от сумата на периодите с вноски, завършени на основание на националното право и на законодателството на други държави членки само при установяване на теоретичния размер (подточка i), но не и при установяване на действителния размер на обезщетението (подточка ii); или

в) при установяване както на теоретичния размер (подточка i), така и на действителния размер на обезщетението (подточка ii) не взема предвид осигурителните периоди в друга държава членка във връзка с изчисляването на ограничението за периодите без вноски, предвидено в националното право?

Цитирани разпоредби от правото на Съюза

Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 166, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 82 и поправка в ОВ L 33, 2008 г., стр. 12) (наричан по-нататък „Регламент № 883/2004“).

Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността (ОВ L 149, 1971 г., стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 26 и поправка в ОВ L 32, 2008 г., стр. 31) (наричан по-нататък „Регламент № 1408/71“).

Решение № Н6 от 16 декември 2010 година относно прилагането на някои принципи при сумирането на периоди по член 6 от Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност (ОВ С 45, 2011 г., стр. 5) (наричано по-нататък „решение Н6“).

Цитирани разпоредби на националното право

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Закон от 17 декември 1998 г. за пенсиите за осигурителен стаж и възраст и другите пенсии, изплащани от социалноосигурителната каса), Dz.U. 2018 г., позиция 1270, с изменения (наричан по-нататък „Законът за пенсиите“).

Кратко представяне на фактите и на главното производство

- 1 С решение от 24 февруари 2014 г., на основание на разпоредбите на Закона за пенсиите и Регламент № 883/2004, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, I Oddział w Warszawie (наричан по-нататък „пенсионният орган“) отпуска на SC (осигуреното лице) пенсия за осигурителен стаж и възраст от 5 ноември 2013 г.
- 2 Във връзка с установяването на правото на пенсия пенсионният орган прилага следната методика. Най-напред определя броя на полските периоди с вноски (104 месеца). След това взема предвид в осигурителния стаж полските периоди без вноски, чийто брой отговаря на 1/3 от полските периоди с вноски (34 месеца). На трето място, тъй като на основата на полските осигурителни периоди осигуреното лице не достига минималния осигурителен стаж, за да придобие право на пенсия органът добавя към националния осигурителен стаж периодите с вноски, завършени в Нидерландия (269 месеца).
- 3 Установеният по този начин осигурителен стаж (национални периоди с вноски + национални периоди без вноски + задгранични периоди с вноски) след това се взема предвид при определяне на теоретичния размер на обезщетението на основание член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004. След това действителният размер на обезщетението се изчислява в съотношение 138 месеца, колкото са полските осигурителни периоди (тези с и тези без вноски в размер на 1/3 от периодите с вноски), към 407 сумирани полски и задгранични (нидерландски) осигурителни периода. На тази основа се изчислява, че от теоретичното обезщетение в размер на 974,78 PLN на осигуреното лице следва да се изплаща обезщетение в размер на 33,9 % от тази сума, т.е. 335,81 PLN.
- 4 Осигуреното лице обжалва решението пред съда, като по-специално иска да се отчете по-голям брой полски периоди без вноски. Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава) отхвърля жалбата с решение от 19 ноември 2015 г.
- 5 Осигуреното лице обжалва решението на Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава) пред въззивната инстанция. С решение от 9 август 2017 г. Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава), като се позовава на решение на Съда от 3 март 2011 г., Tomaszewska (C-440/09,

EU:C:2011:114, наричано по-нататък „решението Tomaszewska“), изменя обжалваното съдебно решение в смисъл, че за целите на изчисляване на размера на обезщетението на осигуреното лице приема за доказани периоди без вноски в размер на 1/3 от периодите с вноски, изчислени като сбор от периодите с вноски, завършени в Полша и Нидерландия.

- 6 Пенсионният орган обжалва по касационен ред решението на Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава) в частта, с която посоченият съд задължава пенсионния орган във връзка с определянето на обезщетението на основание член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004 да вземе предвид по-голям брой от полските периоди без вноски на осигуреното лице.

Основни доводи на страните в главното производство

- 7 Осигуреното лице упреква пенсионния орган, че във връзка с установяването на размера на обезщетението, което следва да му се изплаща, не е приложил член 45 от Регламент № 1408/71 в съответствие с тълкуването му в решение Tomaszewska. Той взел предвид периодите без вноски в размер на 1/3, но само от периодите с вноски, завършени в Полша, докато в съответствие с решение Tomaszewska трябвало да вземе предвид този вид периоди в размер на 1/3 от сбора на периодите с вноски, завършени в Полша и в Нидерландия.
- 8 Пенсионният орган пък твърди, първо, че тълкуването на член 45 от Регламент № 1408/71 не намира приложение по настоящото дело. За придобиване на право на пенсия от осигуреното лице се оказва достатъчно към полските осигурителни периоди (тези с и тези без вноски в размер на 1/3 от националните периоди с вноски) да се добавят осигурителните периоди, завършени в друга държава членка. Според пенсионния орган решение Tomaszewska намира приложение само когато след прилагането на такъв метод за изчисляване на осигурителния стаж, какъвто е възприет по настоящото дело, се оказва, че осигуреното лице не е достигнало изисквания минимален осигурителен стаж. Само в такъв случай към националните периоди с вноски могат да се добавят задграничните периоди с вноски и от сбора на осигурителните периоди (национални и задгранични) да се определи максималният дял национални периоди без вноски (1/3 от периодите с вноски). Второ, решение Tomaszewska е относно тълкуването на член 45, параграф 1 от Регламент 1408/71 (на който отговаря член 6 от Регламент № 883/2004), а не член 46, параграф 2 от Регламент № 1408/71 (на който отговаря член 52 от Регламент № 883/2004). Трето, прилагането на тълкуването на член 45, параграф 1 от Регламент № 1408/71, възприето в решение Tomaszewska, би довело до това полските периоди без вноски да бъдат взети предвид в по-високо размер, отколкото произтича от полската правна уредба, което на свой ред би довело, от една страна, до увеличаване на дела на участието на полската система за социално осигуряване в

дължимото на осигуреното лице обезщетение, а от друга страна, до занижаване на дела във финансирането на това обезщетение на осигурителната система от другата държава членка, в която осигуреното лице е правило вноски през значително по-дълъг период отколкото в рамките на полската система. Четвърто, от точка 2 от решение Н6 следва, че периодите, за които е подадена информация от осигурителните институции на други държави членки, се сумират, без да се поставя под въпрос тяхното качество, поради което полският осигурителен институт не може да бъде задължаван да вземе предвид националните осигурителни периоди в по-висок размер (поради добавяне на задграничните периоди), отколкото следва от националното право.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

- 9 Според Sąd Najwyższy (Върховния съд) член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004 може да се тълкува по три начина, отразени в съдържанието на преюдициалния въпрос.
- 10 Първият тълкувателен вариант се опира на решение Tomaszewska. От това решение следва, че член 45, параграф 1 от Регламент № 1408/71 трябва да се тълкува в смисъл, че „при определянето на минималния осигурителен период, изискван от националното право за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст от работник мигрант, компетентната институция на съответната държава членка трябва да зачете за нуждите на определянето на предвиденото от правната уредба на тази държава членка ограничение, което не могат да надвишават периодите, през които не са внасяни осигурителни вноски, спрямо периодите, през които такива са внасяни, всички осигурителни периоди, натрупани през професионалния стаж на работника мигрант, включително в други държави членки“. Sąd Apelacyjny w Warszawie (Апелативен съд Варшава) стъпва на това разбиране и за определяне на сумите по член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004.
- 11 Sąd Najwyższy (Върховният съд) отбелязва, че в съответствие с член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004 теоретичният размер на обезщетението е равен на обезщетението, за което заинтересованото лице може да претендира, ако всички осигурителни периоди, които са завършени съгласно законодателството на другите държави членки, са били завършени съгласно прилаганото от компетентната институция законодателство към датата на отпускане на обезщетението. Според Sąd Najwyższy (Върховния съд) цитираната разпоредба от Регламент № 883/2004 възпроизвежда установеното в член 45, параграф 1 от Регламент № 1408/71 разрешение (понастоящем член 6 от Регламент № 883/2004). На свой ред това означава, че тя може да се тълкува в съответствие със съображенията, съдържащи се в решение Tomaszewska.

- 12 В текста на член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004 се посочва изрично, че при изчисляване на теоретичния размер на обезщетението трябва да се възприеме правната фикция, в съответствие с която всички осигурителни периоди, завършени в други държави членки, трябва да се третират така, както ако бяха завършени в Полша. Тъй като полското право се опира на разбирането, че най-напред се вземат предвид периодите с вноски, а едва след това се определя ограничението от 1/3 за периодите без вноски, въвеждането на правната фикция и прилагането на положението, установено с решение Tomaszewska, води до извода, че полските и нидерландските периоди с вноски трябва да се сумират, а едва след това да се изчисли 1/3 от периодите с вноски като горна граница за полските периоди без вноски. В такъв случай се увеличава теоретичният размер на обезщетението, тъй като се удължава общият осигурителен стаж, който се взема предвид при неговото определяне.
- 13 По настоящото дело това би означавало да се удължи стажът от 407 на 445 месеца (104 месеца периоди с вноски + 72 месеца периоди без вноски при ограничение 1/3, определено от сбора на националните и нидерландските периоди с вноски, възлизащ на 373 месеца + 269 нидерландски периода с вноски).
- 14 При прилагането на това разбиране по настоящото дело се увеличава броят на полските периоди без вноски, които могат да бъдат взети предвид. В резултат от това се увеличава и „продължителността на осигурителните периоди“, завършени в Полша, спрямо общата продължителност на осигурителните периоди, завършени съгласно полското и нидерландското законодателство (член 52, параграф 1, буква б), точка ii) от Регламент № 883/2004), от 138 месеца (104 месеца като периоди с вноски + 34 месеца като периоди без вноски) на 176 месеца (104 месеца като периоди с вноски + 72 месеца като периоди без вноски). Следователно се увеличава и дялът от обезщетението, изплащан от полския институт (в рамките на пропорционалното обезщетение), който нараства от 33,9 % на 39,5 % (вместо 138:407 месеца става 176:445 месеца). В резултат от това осигуреното лице получава по-голямо обезщетение от компетентната полска институция.
- 15 Това тълкуване на член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004 изисква да се приеме, че решение Tomaszewska се прилага не само за придобиване на право на обезщетение, но и за изчисляване на неговия размер. Приемането на това положение се основава на спазването на съгласуваността между правилата за изчисляване на пенсионния стаж, необходим за придобиване на право на обезщетение, с правилата за изчисляване на осигурителния стаж за изчисляване на размера на обезщетението.
- 16 Тъй като в практиката на Съда вече се приема, че съдържащият се в член 45 от Регламент № 1408/71 (понастоящем член 6 от Регламент № 883/2004)

израз „като завършени съгласно собственото ѝ законодателство“ се разбира в смисъл, че полският пенсионен орган трябва да вземе предвид полските периоди без вноски до 1/3 от полските и задгранични осигурителни периоди, аналогично звучащият израз в член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004 („ако всички осигурителни периоди [...], са били завършени съгласно [...] законодателство [...]“) трябва да се тълкува по същия начин. Това е така, тъй като и в двата случая е налице правна фикция, в съответствие с която осигурителните периоди в други държави членки се третираат все едно са осигурителни периоди, завършени в Полша.

- 17 Изглежда Съдът определя тази насока на тълкуване на член 52 от Регламент № 883/2004 в точка 42 от решение от 7 декември 2017 г., *Zaniewicz-Dybeck* (C-189/16, EU:C:2017:946). В него е постановено, че от съответната на тази разпоредба в Регламент № 1408/71 следва, че компетентната институция изчислява теоретичния размер на обезщетението, на което заинтересованото лице има право, „както ако всички периоди, през които то е работило в различни държави членки, са били завършени в държавата членка на компетентната институция“. В други решения Съдът си служи с израза „така, както ако осигуреното лице е работило единствено в съответната държава членка“ (решения от 21 юли 2005 г., *Koschitzki*, C-30/04, EU:C:2005:492, т. 27, от 21 февруари 2013 г., *Concepción Salgado González*, C-282/11, EU:C:2013:86, т. 41 и от 26 юни 1980 г., *Menzies*, 793/79, EU:C:1980:172, т. 10).
- 18 Съдът приема също, че правилото за национално третиране не означава изключване от осигурителния период на периодите, които са били отчетени като осигурителни периоди в друга държава членка (напр. периода на военна служба, решение от 15 декември 1993 г., *Fabrizii* и др./*Office national des pensions*, C-113/92, EU:C:1993:930, т. 25), дори ако тези периоди не се отчитат в правната система на държавата членка на компетентната институция. По аргумент за противното това положение може да подкрепя вземането предвид на полските периоди без вноски в по-висок размер отколкото произтича от националното право.
- 19 Това тълкуване на член 52 от Регламент № 883/2004 може да стъпи и на общия принцип, от който се ръководи Съдът при тълкуване на разпоредбите на този регламент, в съответствие с който разпоредбите от този акт трябва да се тълкуват с оглед на целта, залегнала в член 45 ДФЕС (предишен член 39 [48] ДЕО). Тази цел предполага „работниците мигранти да не бъдат принудени да търпят намаляване на размера на социалноосигурителните им обезщетения, поради това че са упражнили правото си на свободно движение“ (решение от 21 февруари 2013 г., *Concepción Salgado Gonzalez*, C-282/11, EU:C:2013:86, т. 43 и цитираната съдебна практика), което на свой ред означава, че прилагането на разпоредбите за координиране не може да води до влошаване на положението на мигранта (решения от 17 декември 1998 г., *Aristóteles Grajera Rodriguez*, C-153/97, EU:C:1998:615, т. 17, от 9 октомври 1997 г., *Antonio Naranjo Arjona*, C-31/96, C-32/96 и C-33/96,

EU:C:1997:475, т. 22 и от 9 август 1994 г., Reichling/INAMI, C-406/93, EU:C:1994:320, т. 21–24).

- 20 На следващо място Sąd Najwyższy (Върховният съд) отбелязва, че Съдът вече е постановил, че целта на член 46 от Регламент № 1408/71 е „осигуряване на работника на максималния теоретичен размер, който би могъл да получава, ако всички осигурителни периоди са завършени в съответната държава“ (решение от 21 юли 2005 г., Koschitzki, C-30/04, EU:C:2005:492, т. 28). Постигането на тази цел обаче изисква да се вземат предвид периодите без вноски спрямо сбора от всички периоди с вноски, завършени под действието на социалноосигурителното законодателство на компетентната институция и в други държави членки (решение от 18 февруари 1992 г., Antonietta Di Prinzio, C-5/91, EU:C:1992:76, т. 56).
- 21 Вторият вариант за тълкуване се основава на положението, че решение Tomaszewska оказва само частично влияние върху тълкуването на член 52 от Регламент № 883/2004. По-специално разбирането, възприето от Съда в това решение, намира приложение само във връзка с установяването на теоретичния размер (член 52, параграф 1, буква б), точка i) от Регламент № 883/2004), тъй като разпоредбата предвижда изрично, че той трябва да се изчислява въз основа на правната фикция, че осигуреното лице е завършило в Полша всички осигурителни периоди, които се вземат предвид. Това разбиране обаче не намира приложение за определянето на действителния размер. Това обаче изисква тълкуване на член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004, от което би следвало, че съотношението между сумата, изплащана от компетентните институции на двете държави членки, следва да се установи чрез отделно отчитане на осигурителните периоди от всяка държава членка (съгласно действащите в нея правила), в която осигуреното лице е подлежало на социално осигуряване и съгласно други правила за теоретичния и действителния размер.
- 22 Това тълкуване на член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004 може да се опре на положението, че в него се предвижда да се вземат предвид само осигурителните периоди, завършени съгласно националното законодателство на компетентната институция (в настоящия случай полското). След това тези периоди се съотнасят към общата продължителност на осигурителните периоди, завършени съгласно законодателството на всички държави членки, в които лицето се е осигурявало в хода на професионалната си кариера.
- 23 Това тълкуване може да се окаже противоречиво. То въвежда различни правила за установяване на осигурителния стаж за изчисляването на теоретичния и на действителния размер на обезщетението, подлежащо на изплащане. При изчисляване на теоретичния размер на обезщетението националните и задгранични периоди с вноски ще бъдат събрани, за да се установи националният таван на периодите без вноски, които могат да се вземат предвид. При изчисляване на действителния размер на

обезщетението в общия осигурителен стаж се включват само осигурителните периоди, завършени съгласно законодателството на всяка от държавите членки, при което тези периоди ще се отчитат отделно. По настоящото дело за изчисляване на теоретичния размер осигурителният стаж би възлизал на 445 месеца, а за изчисляване на действителния размер само на 407 месеца. Биха нараснали размерът на теоретичното и размерът на действителното обезщетение, изплащано от полския пенсионен орган. Не би се увеличил обаче дялът на участие на полската система за социална сигурност във финансирането на пенсионното обезщетение, дължимо на осигуреното лице, тъй като вместо 39,5 % в първия вариант той би възлизал на 33,9 %.

- 24 Това тълкуване на член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004 може да се подкрепи от съображението в решение от 26 юни 1980 г., *Menzies* (793/79, EU:C:1980:172), в което се приема, че някои осигурителни периоди се вземат предвид за изчисляване на теоретичния размер, но не се вземат предвид за изчисляване на действителното обезщетение (т. 12 от това решение, както и решение от 3 октомври 2002 г., *Angel Barreira Perez*, C-347/00, EU:C:2002:560, т. 32).
- 25 На свой ред третият тълкувателен вариант предполага, че решение *Tomaszewska* се прилага само за придобиването на право на пенсия, а не за изчисляване на нейния размер. При това положение осигурителните периоди в друга държава членка изобщо не се вземат предвид при изчисляване на ограничението (от 1/3 от периодите с вноски) за периодите без вноски, които могат да се вземат предвид при изчисляване на размера на обезщетението.
- 26 Тази концепция, застъпвана от пенсионния орган, може да намери опора в проведеното от Съда разграничение между правилата за придобиване на право на пенсия и правилата за изчисляване на нейния размер (решение от 12 септември 1996 г., *Lafuente Nieto/Instituto Nacional de la Seguridad Social и Tesoreria General de la Seguridad Social*, C-251/94, EU:C:1996:319, т. 49) и в т. 2 от решение Н6. Както обаче споменатото съдебно решение, така и посоченото решение са постановени преди решение *Tomaszewska*.
- 27 Третият вариант на тълкуване може да се приеме с оглед на това, че в член 6 от Регламент № 883/2004 (който отговаря на член 45, параграф 1 от Регламент № 1408/71) става дума за зачитане на осигурителните периоди в друга държава членка „до необходимия размер“. Тъй като правилото е компетентната институция на държава членка да взема предвид такива периоди само „до необходимия размер“, може да се приеме, че решение *Tomaszewska* намира приложение само във фактически положения, в които при отделно изчислени осигурителни периоди с вноски и без вноски във всяка държава членка, в което е било осигурявано, осигуреното лице не може да придобие право на обезщетение. За разлика от това по настоящото дело осигуреното лице е придобило право на пенсия, без да се налага прилагане на изчисляване на осигурителния стаж като в решение

Tomaszewska, поради което не се налага вземането предвид на осигурителния стаж в друга държава членка с оглед на необходимия стаж за придобиване на право на обезщетение. При това положение може член 52, параграф 1, буква б) от Регламент № 883/2004 да се разбира в смисъл, че ако не се налага да се прибегва до осигурителния стаж от друга държава членка с цел придобиване на право на пенсия, този стаж не се взема предвид при установяване на продължителността на националния осигурителен период (като сбор от националните периоди с вноски и без вноски в размер, представляващ не повече от 1/3 от националните и задгранични периоди с вноски).

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ